

Agustin Zubikarai, antzerkilari

EUJENIO AROZENA

Agustin Zubikarai Bedialauneta, Ondarruan jaioa 1914. Urteko Azaroaren 3an.

A. Zubikarairen deskribapena hitz bitan egiteko esaldi hau erabiliko nuke: "Gizatasuna, xularme guzietatik ateratzen zaio eta 'Gizatasunaren' lurrinarekin lagun hurkoa bustitzen du".

Augustinen lana zabala da, ez dakit jorratu gabeko alorrik duen.

Antzerki alorrari dagokion kreazioez arituko gara hauek gehien landu dituenak izanik. Lan hauetan herrikoitasuna hertsiki erantsia du, ez bait du alferrik A. Zubikaraik herriaren kiratsa arnastu eta itsasoaren kresala xurgatu.

A. Zubikarairen antzerki kreazioaren zerrenda, hau da:

1. ABERRIAGAZ BIZI	Euskadi
2. AINGIRA KUMAK	EGAN 1-3-1969
3. ARITZ ITZAL	Helduentzako
4. ARRAIN SUNDA	Bizkaiko Foru Aldundia 1987
6. ARTEAKO ITSUA	Bizkaiko Foru Aldundia 1987
7. ATAKO BANDAN	
8. ATXURIKO MILAGRUA	Kirikiñorena, antzerkirako egokitua. Kirikiñon omen egunak Iraku Sail 1970 Santurtziko Udala 1984
9. BIZI GARRATZA	
10. DON PERU	
11. ETXEARI AGUR	
12. GERNIKA ARITZ AURREAN	
13. GIZON ON ETA ANDRE ERRE?	1967 Toribio Alzaga Saria
14. GORRI TA ZURI	Bizkaiko Foru Aldundia 1987

15. GUREA	EGAN. 1992
16. H. OPOKOA H	
17. IJITOAK ETA NI	Bizkaiko Foru Aldundia 1987
18. IKAS-MIKAS	Euskarazaintza-25 Antzerki Labor
19. ILLOBEAREN INDARRA	Euzkadi
20. IRU ALABA	1963 Toribio Alzaga Saria
21. IRUGARREN ADINEAN	ZIMUR-ZIMELAK bezela ezagutua ere Bizkaiko Foru Aldundia 1987 "Euskadi"
22. ITXAS LAPURRAK	
23. ITXAS ERTZEKO ITSU MUTILLA	
24. ITXASORA	Miarritzen saritua 1949 EGAN 3-6-1960 EGAN 5-6-1959
25. JAUNAREN BIDETAN	
26. KIRRIKAK	
27. KRESALETAN	Antzerti-1991.
28. LURRUNPEAN	Bizkaiko Foru Aldundia 1987. EGAN 1-3 eta 4-6- 1978
29. LOIOLAKO SEMEA	
30. MARIÑELAK	Antzerti 1991
31. MARTIN ITSUKI	
32. MENDI TA ITXASO	Antzerti-62/1983, Markinako Lore Jokoetan Lehen Saria Irakur Sail 1969. Toribio Alzaga Saria.
33. MENDU ZAHARRAK	
34. NI NAIK KAPITAN PILOTU	
35. ORBEL ETA ORRI	
36. SALIÑA SALIÑA	
37. SANTA CLARAREN EGUNEAN	Euskarazaintza-25 Antzerki Labor.
38. SEASKA INGURUAN	EGAN 3-4 1957/1956an Donostian saritua Euskarazaintza- 25 Antzerki Labor.
39. TOSTA GAÑEAN	
40. UMETAKO KEZKAK	
41. URRUZUNOREN UMOREZ	Urruzunoren omenaldiko
42. ZURI TA GORRI	
43. ZURRUKUTUN	

A. Zubikarai jaunaren antzerkiak arrakastatsuak izan ziren eta bereiziki 57-67. urteetan. Hamarkada honetan. Ondarruko antzerki taldeak beste antzerki obren artean, oso arrakastatsuak izan ziren A. Zubikarai jaunaren lau antzerki obra antzestu zituen: KRESALETAN, MARIÑELAK, JAUNAREN BIDETAN eta SEASKA INGURUAN.

Hamarkada honen ondorengo belaunaldiarentzat atsegin-garriak zitzaizkigun 1970 urtean Irakur Sailek argitaratutako BIZI GARRATZA eta MENDU ZAHARRAK antzerki lanak.

Momentu hartan euskal antzerkiarentzat berritze boladaren esperantza etorri zitzaigun, hara Letek, hitzaurrean zer zioen:

"Zubikaraik badu halako erreztasun bat bere obren pertsonaiak eszenan ezartzeko, definitzeko eta mugitzeko. Era klasikoan planteatzen du bakoitzaren zer esana eta zer ikusia, baina erreze erabiltzen du gaia eta pultso sendoarekin eramaten ditu aurrera, berak ezarri nahi dien papera ondo beteaz. Dialogoak elkar-hizketak, guztiz trebeak eta pizkorrak dira; abilitade haundiarekin mintza arazten ditu bere pertsonaiak, era herrikoiean gainera herrikoikerietan erori gabe; naiz eta batzuetan, noizik behin, dialogoaren bizkortasuna eta bizitasun horrek berak hizkuntzaren aldetikako "barrokotasun" pittin bat enbazogarria sortzen bada ere".

A. Zubikarai antzerkilaria da. Eta hau kontutan izan behar dugu; honekin adierazi nahi dut ez dela antzerki idazle soil bat. A. Zubikaraik antzerki obrak taularatzen daki eta honek ematen dio idazleari katramila askoren giltza. Lehenago aipatu hamarkada horretako ondarrutarren antzerki taularatzearen ardura eraman zuen.

A. Zubikarairen antzerkiak badu berezitasun bat aipagarria dena eta behar bada antzerki taldeak zuzendua izana litzateke. Antzerki lanari egitura propia aurkitzen dio murgiltzen den giroaren arabera. Hor ditugu lekuko: SEASKA INGURUAN, JAUNAREN BIDETAN, MARIÑELAK eta KRESALETAN irudietan osatutako antzerkiak. Hara nola Zubikaraik badiu irakurle ezberdinei begira idatzitako obrak:

Gaztetxoentzako hamarren bat antzerki obra ere aurki ditzakegu.

ZIMUR-ZIMELAK antzerkia hirugarren adinean oinarritzen da, eta egoera horretan ez gaudenontzat zer pentsatua ematen digu. ZIMUR-ZIMELAK bi ekitaldiko obra dramatikoa da. Zubikarai jaunak antzerki honi egitura berezia ematen dio; alde batetik hirugarren adinean daudenontzat malkoetako drama bihurtuko

da baina bestalde antzerki obra honek adierazpen berezia egiten digu oraindik adin egoera horretara iritxi ez garenoi. Antzerkiaren haseran ahots batek oraitarazten digu antzerkian gaudela eta honek ipintzen digu distantziazko antzerki motaren aurrean.

ZIMUR-ZIMELAK antzerkia honela hasten da:

ABOTSA. Bizitzak, urtearen antzera, bere udaberria eta udazkena dauka. Bere uda eta bere negua.

Eta neguak, beste aroaren antzera, giroari dagokion zati andi bat dauka.

Bere eurite ta txingorte, bere eguzki-arte eta bare aldi. Ipar beltz, aize berde eta kalma zuri egunak.

Urte aroak eta bizitza, nortasun berdinetatik duaz.

Bildur dautse neguari.

Eta negua, illuna da bai, zelan gertu ala artu.

Neguak batzuk okertu egiten ditu ta besteak jatortu.

Batzuk zortu ta besteak amets barrietara sortu.

Negu illuna itxaropen leioa dala esaten da

Zelako itxaropena eta negu otzak berotuten dauana?

Gertu ete da gure gizataldea, bizitzako negua bizi al izateko?

Etxeko sukaldearen epelak drogatuta euki ete ditu gure zarrak?

Edo ta gazteak galdu egin ete dabe gizaldien gizaldietan etxeko su inguruan epelduten zan gizonaren udazkeneko bizi aria?

Bardintuten ete dabe gaurko zartzaroko egoitz askoren egokitasunak, familiko su ondoko ke eta txingar arteko apaltasun otsenik? Etxean ete dago maitasunaren oea, abia eta atsedena eta... alan esan ezkerro, maitasunaren ezitia, edo etxetako erleak ezti obeagorik egin ete leike bazterretan?

Aiskide: Ez zaitetz ikusi emengo irudietan. Baiña pentsatu, gaur ez zareana, orrelako bizi irudi bat izan zeinkeala.

Bizitza, umetan eta zartzaroan, olgeta da, iribarre baiño garraztasun geiagoz.

Gaztetan eta mardul giroan, kezka eta naigabea, zoro-tasuna batzuen artean.

Naigabe ori zartzarora ba daroagu, itxaropenak ez dauka berderik, ez dauka ametsik.

Eta gizonak, bizitzan, ametsik bako arnasa, arnas gai-xoa dau.

Aurrera goaz. Eta kalean bizi zarean orreri, zementu eta asfaltoen manpeko orreri, dei degitsut: Ator, ator mutil familira... Bide barrietan gabiltz.

Gaurko kezka ikusi ta biarko oiñarritzen ikasi.

Bestalde drama historikoak ere idatzi ditu hara nola: ARTEA-KO ITSUA, LOIOLAKO SEMEA eta GERNIKA ARITZ AURREAN. Azken hau hitz neurtuetan idatzia. Antzerki laburrak ere idatzi ditu. A. Zubikarainen zaletasuna antzerki mota honi buruz Ondarruako Kultur Etxearen laguntzarekin prestatu zuen sariketan ikus dezakegu. Gainera sariketa horretan parte hartu zuten egileen hamar antzerki lantxo agertzen diren 1981 urtean argitaratutako BANAKA... BINAKA liburutxoan Zubikarainen itzala nabari daiteke.

Hiru ekitaldiko seiren bat drama luze ditu. Bainan kontaketan gehiago jarraitu gabe A. Zubikaraik bere antzerki sorpen guziari bi dohain iraunkor ematen dizkio: Alde batetik antzerkia taularatzen dakiela eta idazten dituen antzerkiak erraz taularatu daitezkeela eta hau ez da iritzi bat berak ederki frogatu baitigu bere antzerki zailenak izando direnak: KRESALA, MARIÑELA, JAU-NAREN BIDETAN eta SEASKA INGURUAN hamarkada honetan arrakastatsuki taularatuak izan bait ziran. Aipatu beharra dago urte honetako Urriaren azken egunetan eta Azaroaren lehenetan A. Zubikarairi, Ondarruako herriak eskainiko dion omenaldi barruan KRESALA antzerki obra berriro Ondarrutarrak taularatu zutela.

Bestalde, gizonengan duen sinismena, antzerki lan guzietan aurkitzen diot esperantzaren argitxoa eta hau bere neurrian eskaintzen bada ondo dago. Honi buruz Aristotelek zera zioen:

"Antzerki idazlearen zer egina ez da gertakizunak nolatan gertatu ziren kontatzea, baizik eta gertakizunak nolatan gertatu behar zuten o posible zen gertatzea, kontatzea baizik".

Egile honen antzerki obrak aipatutako argitxo horrentzako kriseilua dira, eta argitxok apal-apal irauten du honela behar bada hau izango da gure A. Zubikarairen lan guztien legamia.

GEHIGARRIA bezela X. Letek A. Zubiakarairi buruz egindako MENDU ZAHARREKO hitzaurrean esaten zuena orain hogeitau urte gaur egun idatzia balitz bezala har genezake:

"Eztut gehiago jarraitu nahi. Hemendik aurrera irakurleak ikusi eta aztertu behar du. Bainan, amaitu baino lehen, azken aipamen bat. Zubikarai, bere alde on eta txarrekin, osotasun eta hutsegiteekin, teatroa seriooki hartu duen gizona izan da. Hortik dator bere ekintzearen baliotasuna eta horregatik da bere lana estimagarria. Publikorik gabe eta girorik gabe hainbeste urteetan lana hain serio eta segian egin duen gizonak, gure estimazio osoa eta esker ona merezi du.

Gutxi dira, Eukal Herrian, berak eskeini duen haina eskeini duenik".

Urria eta Azaroan eskaini dioten omenaldia ondo merezia, izan du, eta hemendik aurrera bere lanak ezagutuak izan daitezela opa diot bihotzez Oiartzungo herritik.